

זהר תקדוש

עם ביאור הכתר והפכוד

פרשת ויחי • מעם קבורת יעקב אבינו במערת המכפלה

במאמר זה יבואר מעלת קדושת היסוד שהשביע בו יעקב את יוסף שלא יקברנו במצרים, אשר משום שהיה קדושת היסוד לא היה יכול יעקב להיקבר במצרים. ומה יבוא לבאר מדוע היה מוכרח יעקב להיקבר דוקא עם האבות במערת המכפלה. ומשם יבאר על דרך הפשט והסוד מדוע נקברה רק לאה עם יעקב ולא רחל.

תאנא - שנו, **אמר רבי יוסי** בשעה שביקש יעקב אבינו מיוסף שלא יקברו במצרים אלא במערת המכפלה, השביעו על כך. ושואל, **במה אומי ליה יעקב ליוסף** - במה השביע יעקב את יוסף. **דכתיב**, כלומר מפורש בכתוב כי יעקב ביקש מיוסף (בראשית מז כט) 'אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד וצדקה אל נא תקבני במצרים'. ועל כך שואל, מה היתה כוונתו של יעקב במה שביקש ממנו לשום את ידו תחת ירכו. ומתוך, **אלא** כוונת יעקב היתה להשביע את יוסף **בההוא את קיימא דההוה רשים בבשריה** - באותה אודת ברית קודש שהיתה רשומה בבשרו, **דדא חשיבותא דאבהו יתיר מכלא** - שמצוה זו היא עיקר חשיבות האבות יותר מכל מה שעשו. ומוסיף, **והאי ברית רזא דיוסף איהו** - אותה ברית היא סודו של יוסף, כי היא מידת היסוד שהיא מידתו של יוסף.

כיון שנתבאר שהשומר את הברית אינו יכול להיקבר במצרים, צריך לבאר איך נטמן יוסף במצרים.

ואי תימא - ואם תאמר, אם משום שמירת הברית אין ראוי להיקבר במצרים, **הא יוסף דנטיר ליה על פלא** - הרי יוסף ששמר את הברית קודש יותר מכל אחיו, **אמאי אתקבר בינייהו** - למה נקבר במצרים ביניהם. **אלא תנינו** - שנינו, הנה **כתיב** (שם א ג) 'היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ פשדים על נהר כבר', והיינו, ששרתה שכניה על יחזקאל וקיבל נבואה בחוץ לארץ. וקשה, **והא תנינו** - והרי שנינו, **דשכינתא לא שריא אלא בארעא דישראל** - שהשכינה אינה שורה אלא בארץ ישראל (תנחומא בא ה), **אמאי הכא שכינתא** - מדוע כאן שרתה שכניה על יחזקאל בחוץ לארץ. ומתוך, **אלא על נהר כבר**, כתיב, שהשכינה שרתה עליו אצל נהר, והיינו אצל המים שהמים אינם טמאים כעפר ארץ העמים, ו**כתיב** (יחזקאל שם) 'ותהי עליו שם יד ה', משמע כי דוקא 'שם' אצל נהר כבר שרתה עליו 'יד הוי"ה' שהיא השכינה.

ומבאר מדוע לא עלה ארונו של יוסף מיד לארץ כנען.

אוף הכא - כמו כן כאן, **יוסף במיאי אתרמי ארונא דיליה** - ארונו של יוסף הושם במים, ולא נקבר בעפר מצרים הטמא. ויש להקשות מפני מה נקבר יוסף במצרים, ולא העלו את ארונו לארץ ישראל כמו שהעלו את יעקב, **אמר קודשא בריך הוא, אי יוסף אסתלק מהכא, גלותא לא אתקיים** - אם יסתלק יוסף ממצרים לא תוכל להיות גלות במצרים, **אלא משום כך תהא קבורתיה באתר דלא יסתאב** - תהיה קבורתו במקום שאינו נטמא שהוא המים, **ויסבלון בני ישראל גלותא** - ועל ידי זה יוכלו בני ישראל לסבול את הגלות.

לאחר שביאר מדוע מיהן יעקב להיקבר במצרים, מבאר מדוע רצה לשכב דוקא עם אבותיו.

לבאר מדוע השתוקק יעקב להיקבר אצל **חמא יעקב** - ראה יעקב, **דהא בכלא**

תאנא, אמר רבי יוסי, במה אומי ליה יעקב ליוסף, דכתיב (בראשית מז כט) 'שים נא ידך תחת ירכי'. **אלא בההוא את קיימא דההוה רשים בבשריה, דדא חשיבותא דאבהו יתיר מכלא. ותאי ברית, רזא דיוסף איהו.**

אמר רבי שמעון, באברהם וביעקב פתיב שים נא ידך תחת ירכי, תחות ירכי, כלומר בההוא אתר דרמיזא בשמא קדישא, ואפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמין. ביצחק לא פתיב, בגין דנפיק מניה עשו.

תו, מאי טעמא חכא שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים! אלא אמר ליה יעקב ליוסף, בהאי רשימא קדישא אומי לי, דאפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמין, ואתנטייר ולא אסתאב לעלמין. דלא יתקבר בין אינון מסאבין, דלא נטרו ליה לעלמין. דכתיב בהו (יחזקאל כג כ) 'אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים וזרמתם!'

ואי תימא, הא יוסף דנטיר ליה על פלא, אמאי אתקבר בינייהו. אלא תנינו, פתיב (שם א ג) 'היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ פשדים על נהר כבר', והא תנינו, דשכינתא לא שריא אלא בארעא דישראל (תנחומא בא ה). אמאי הכא שכינתא. אלא על נהר כבר, וכתיב (יחזקאל שם) 'ותהי עליו שם יד ה'.'

אוף הכא, יוסף במיאי אתרמי ארונא דיליה. אמר קודשא בריך הוא, אי יוסף אסתלק מהכא, גלותא לא אתקיים. אלא תהא קבורתיה באתר דלא יסתאב, ויסבלון בני ישראל גלותא.

תאנא, אמר רבי יוסי, חמא יעקב, דהא בכלא

תאנא - שנו, **אמר רבי יוסי** בשעה שביקש יעקב אבינו מיוסף שלא יקברו במצרים אלא במערת המכפלה, השביעו על כך. ושואל, **במה אומי ליה יעקב ליוסף** - במה השביע יעקב את יוסף. **דכתיב**, כלומר מפורש בכתוב כי יעקב ביקש מיוסף (בראשית מז כט) 'אם נא מצאתי חן בעיניך שים נא ידך תחת ירכי ועשית עמדי חסד וצדקה אל נא תקבני במצרים'. ועל כך שואל, מה היתה כוונתו של יעקב במה שביקש ממנו לשום את ידו תחת ירכו. ומתוך, **אלא** כוונת יעקב היתה להשביע את יוסף **בההוא את קיימא דההוה רשים בבשריה** - באותה אודת ברית קודש שהיתה רשומה בבשרו, **דדא חשיבותא דאבהו יתיר מכלא** - שמצוה זו היא עיקר חשיבות האבות יותר מכל מה שעשו. ומוסיף, **והאי ברית רזא דיוסף איהו** - אותה ברית היא סודו של יוסף, כי היא מידת היסוד שהיא מידתו של יוסף.

לאחר שביאר כי יעקב השביע את יוסף באות הברית, מבאר הטעם מדוע השביעו האבות באות הברית.

אמר רבי שמעון, הנה באברהם וביעקב פתיב כאשר השביעו, שים נא ידך תחת ירכי! ומפרש, תחות ירכי - תחת ירכי, **כלומר** כוונתם היתה להשביע בההוא אתר דרמיזא בשמא קדישא - באותו מקום הרמז בשם הקדוש, כי הוא כנגד מידת היסוד שבה רמוז שמו של הקב"ה. **ואפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמין** - והוציאו אברהם ויעקב זרע קדוש נאמן לעולם. מאידך **ביצחק לא פתיב** - לא כתוב שהשביע על ידי ברית קודש, **בגין דנפיק מניה עשו** - כיוון שיצא ממנו זרע פסול.

לאחר שביאר רש"י שאברהם ויעקב השביעו באמצעות אות הברית, מבאר עוד מה השכיחות בין אות הברית לזה שלא רצה יעקב להיקבר במצרים.

ממשיך רבי שמעון לבאר פנימיות ההשבעה באות הברית אצל יעקב, **תו עוד יש לשאול** כאן אצל יעקב, **מאי טעמא הכא** - מהו הטעם כאן שכתוב 'שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים', מדוע השביעו דוקא באות הברית. ומתוך, **אלא** הטעם

שהשביע יעקב את יוסף שלא יקברנו במצרים דוקא על ידי הברית קודש הוא, כי כך **אמר ליה יעקב ליוסי, בהאי רשימא קדישא אומי לי** - ברושם הקדוש הזה שהוא הברית קודש הישבע לי, **דאפיק זרעא**

אַתְּמָקוֹן לְכַרְסֵיָא קַדִּישָׁא בְּאַבְהֵן (ד"א כאבהן) - שכולו נתקן להיות כסא קדוש להקב"ה יחד עם אבותיו בין בגופו ובין בנשמתו, כי הוא רגל שלישי במרכבה. **אָמַר יעקב, אֵי הָכָא יִתְקַבֵּר** - אם יקבר כאן במצרים, הִיךְ גּוֹפָא דָא אַחֲרֵיָא בְּאַבְהֵתָא - איך יהיה הגוף הזה של יעקב אהוד ומחובר עם האבות להשלים את הכסא, כי הגופות צריכות להיות מכוונות כנגד מה שהן רומזות למעלה. לכן השתדל יעקב שיעלוהו ויקברוהו אצל אבותיו.

ומבאר הטעם שהיה צריך להיטמן דוקא במערת המכפלה.

עוד מוסיף יעקב לומר ליוסף, כי מלבד מה שהיה צריך יעקב להיקבר יחד עם האבות, הוא צריך ליקבר דוקא במערת המכפלה, ו**אֶפִּילוּ מַעְרַתָא דְאַתְקַבְרָתָא תַּמּוֹן אַקְרִי 'קְפִילְתָא'** - ואפילו המערה אשר אני עתיד ליקבר שם נקראת 'מכפלה', **בְּגִין דְּכָל מַלְאָךְ דְּכְפִילְתָא הוּא תְרִין וְחַד** - כיוון שכל לשון של 'מכפלה' היא שנים ואחד, **אוּף מַעְרַתָא תְרִין וְחַד** - וגם המערה מוכנת לשנים ואחד שהם שלשת האבות, אשר לכן נקראה 'מערת המכפלה'. נמצא כי יעקב היה מוכרח להיקבר יחד עם אבותיו במערת המכפלה דוקא, כי המערה הוכנה גם בעבורו. **וְתָא חַזִּי** - ובא וראה טעם נוסף מדוע היה מוכרח יעקב להיקבר במערת המכפלה. שהרי **אַבְהֵתָא זְכוּ לְאַתְקַבְרָא תַּמּוֹן אִיגְרוּ וְזוּגְוּיָהוּ** - האבות זכו להיקבר במערה הם וזיווגם, ואם כן אף יעקב היה מוכרח להיקבר שם מאחר ונקברה שם לאה.

כיון שדיבר בענין האבות שנקברו בזיווגיהם במערת המכפלה, הולך ומבאר אגב אורחא מדוע זכתה רק לאה להיקבר עם יעקב ולא רחל.

הנה **יעקב אבינו, הוּא וְלֵאָה** זוגתו נקברו במערת המכפלה. ועל כך שואל, **מַאי טַעְמָא רַחֵל לֹא** - מפני מה לא נקברה גם רחל עם יעקב. ועוד, כי דוקא רחל היתה צריכה להיקבר עם יעקב, **דְּהָא** - שהרי **כְּתִיב** (בראשית כט לא) **'וְרַחֵל עֲקָרָה'**, ודרשו רז"ל כי 'עקרה' היינו דְּאֵיהִי עֲקָרָא דְּבֵיתָא - שהיא היתה עיקרו של ביתו של יעקב אבינו. ותחילה מתרץ מדוע זכתה לאה להיקבר יחד עם יעקב, אף על גב שרחל היא עקרת הבית, **אֲלָא** כיון דְּלֵאָה זְכָתָה בֵּיהּ לְאַפְקָא שִׁית שְׁבָטִין מְגֻזְעָא קַדִּישָׁא בְּעֵלְמָא - לאה זכתה ביעקב להוציא ולהמשיך על ידו ששה שבטים מן הגזע הקדוש, **יִתִּיר** - יותר מרחל שהעמידה רק שני שבטים, **וּבְגִינֵי כֶּף** - ומשום כך, **אַתִּיּהֵבַת עַמִּיהּ לְזוּגָא בְּמַעְרַתָא** - ניתנה לאה להיות זוגתו של יעקב במערה.

ומבאר מדוע לא זכתה רחל להיקבר יחד עם יעקב בנוסף ללאה.

ועכשיו בא לתרץ מדוע לא נקברה גם רחל עם יעקב בנוסף ללאה. **אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֵאָה, כָּל יוֹמָהָ הָיָה בְּפִרְשַׁת**

אוֹרְחִין קַיִמָא - כל ימיה היתה עומדת בפרשת דרכים, **וּבְכַת בְּגִינֵיהּ דְּיעֻקֵּב** - והיתה בוכה בגלל יעקב שתזכה להינשא לו, **כַּד שְׁמַעַת דְּאֵיהּ צְדִיקָא** - כאשר שמעה שהוא צדיק. **וַצְלוֹתָא אַקְדַּמַת לֵיהּ** - והתפילה קירבה אותה ליעקב וזכתה להינשא לו. **וְהֵינְנוּ דְכְּתִיב** (שם פסוק יז) **'וְעֵינֵי לֵאָה רְכוּת'** מרוב בכייתה, **כְּמָה דְּאוֹקִימָנָא** כמו שהעמדנו זאת במקום אחר (זוהר ח"ב פרשת וארא כט:), **דְּמַקְדַּמַת וַיִּתְבַּת בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין לְמִשְׁאֵל** - כי לאה היתה מקדמת ויושבת בפרשת דרכים לבקש על כך.

מאידך, **רַחֵל לֹא נִפְקַת לְאוֹרְחִין לְעֵלְמָא** - רחל לא יצאה לפרשת דרכים לשאול אודות מעשיו של יעקב. **בְּגִינֵי כֶּף** - משום כך, **זְכָתָה לֵאָה לְאַתְקַבְרָא עַמִּיהּ** - להיקבר עמו, **וְרַחֵל קִיַּמַת קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין וְאַתְקַבְרַת תַּמּוֹן** - ומקום קבורת רחל הוא בפרשת דרכים ושם נקברה. **הָדָא הוּא דְכְּתִיב** (בראשית מח ז) **אֲצַל פְּטִירַת רַחֵל, 'וְאֵנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן מִתָּה עָלַי רַחֵל בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבָרַת אֶרֶץ לְבַא אֶפְרַיִם וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרַת הוּא בֵּית לְחַם' ומדייק, מהו 'מִתָּה עָלַי', ומתרץ, כי אמר 'עָלַי' וְדַאי, כְּלוֹמַר בְּגִינֵי** - בגללי מתה רחל 'בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ', כלומר, **בְּגִינֵי מִיתַת בְּדֶרֶךְ** - בגללי מתה רחל בדרך, כיון דְּלֵאָה נִפְקַת בְּגִינֵי לְעֵלְמִין פְּאַחְתָּהּ - שלא יצאה בשבילי מעולם לפרשת דרכים כמו אחותה לאה לשאול אודות יעקב שהיה מיועד לה.

בְּגִין כֶּף - בגלל כך, **לֵאָה דְּנִפְקַת וּבְכַת בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין בְּגִינֵיהּ דְּיעֻקֵּב** - לאה שיצאה ובכתה בפרשת דרכים כדי ליפול בחלקו של יעקב, **זְכָתָה לְאַתְקַבְרָא עַמִּיהּ** - זכתה להיקבר עמו. ואילו **רַחֵל דְּלֵאָה בְּעַתַּת לְמִיפְק וְלְמִשְׁאֵל בְּהִדְיָה** - ואילו רחל שלא רצתה לצאת ולשאול אודות יעקב שהיה מיועד לה לברר מהם מעשיו, כשם שעשתה לאה שיצאה לפרשת דרכים לברר מהם מעשי עשו שהיה מיועד לה, **בְּגִין כֶּף קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין** - בגלל כך קבורתה בפרשת דרכים ולא במערת המכפלה.

לאחר שביאר את הטעם שרק לאה זכתה להיקבר אצל יעקב ולא רחל, מבאר על פי סוד מדוע נקברה לאה במקום נסתר במערה ורחל במקום גלוי בדרך.

וְרַזָּא דְּמַלְאָה - וסוד הדבר, שרחל נקברה בדרך במקום גלוי בפרשת דרכים, ולאה נקברה במקום מכוסה במערת המכפלה, **הָא אוֹקִימָנָא וְאַתְמַר** - הרי העמדנו ענינו (זוהר שם), **דָּא בְּאַתְגְּלִיא** - רחל היא כנגד ספירת המלכות שהיא בבחינת נגלית דהיינו שיש בה השגה, ולכן נקברה במקום גלוי. **וְדָא בְּאַתְכַּפְסֵיא** - לאה היא כנגד ספירת הבינה שהיא בבחינה נסתרת שאינה מושגת ולכן נקברה במקום סתר במערה.

אַתְמָקוֹן לְכַרְסֵיָא קַדִּישָׁא בְּאַבְהֵן (ד"א כאבהן). אָמַר, אֵי הָכָא יִתְקַבֵּר, הִיךְ גּוֹפָא דָא אַחֲרֵיָא בְּאַבְהֵתָא. וְאֶפִּילוּ מַעְרַתָא דְאַתְקַבְרָתָא תַּמּוֹן אַקְרִי 'קְפִילְתָא'. בְּגִין דְּכָל מַלְאָךְ דְּכְפִילְתָא הוּא תְרִין וְחַד, אוּף מַעְרַתָא תְרִין וְחַד. וְתָא חַזִּי, אַבְהֵתָא זְכוּ לְאַתְקַבְרָא תַּמּוֹן אִיגְרוּ וְזוּגְוּיָהוּ.

יעקב, הוּא וְלֵאָה, מַאי טַעְמָא רַחֵל לֹא, וְהָא כְּתִיב (בראשית כט לא) 'וְרַחֵל עֲקָרָה', דְּאֵיהִי עֲקָרָא דְּבֵיתָא. אֲלָא לֵאָה זְכָתָה בֵּיהּ לְאַפְקָא שִׁית שְׁבָטִין מְגֻזְעָא קַדִּישָׁא בְּעֵלְמָא יִתִּיר. וּבְגִינֵי כֶּף, אַתִּיּהֵבַת עַמִּיהּ לְזוּגָא בְּמַעְרַתָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֵאָה כָּל יוֹמָהָ, הָיָה בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין קַיִמָא, וּבְכַת בְּגִינֵיהּ דְּיעֻקֵּב, כַּד שְׁמַעַת דְּאֵיהּ צְדִיקָא. וַצְלוֹתָא אַקְדַּמַת לֵיהּ. וְהֵינְנוּ דְכְּתִיב (שם פסוק יז) 'וְעֵינֵי לֵאָה רְכוּת', כְּמָה דְּאוֹקִימָנָא (זוהר ח"ב פרשת וארא כט:), דְּמַקְדַּמַת וַיִּתְבַּת בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין לְמִשְׁאֵל.

רַחֵל לֹא נִפְקַת לְאוֹרְחִין לְעֵלְמָא. בְּגִינֵי כֶּף, זְכָתָה לֵאָה לְאַתְקַבְרָא עַמִּיהּ. וְרַחֵל קִיַּמַת קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין וְאַתְקַבְרַת תַּמּוֹן. הָדָא הוּא דְכְּתִיב (בראשית מח ז) 'וְאֵנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן מִתָּה עָלַי רַחֵל! מַהוּ 'עָלַי'. 'עָלַי' וְדַאי, כְּלוֹמַר בְּגִינֵי 'בְּאֶרֶץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ' (שם), בְּגִינֵי מִיתַת בְּדֶרֶךְ, דְּלֵאָה נִפְקַת בְּגִינֵי לְעֵלְמִין פְּאַחְתָּהּ.

בְּגִין כֶּף, לֵאָה דְּנִפְקַת וּבְכַת בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין בְּגִינֵיהּ דְּיעֻקֵּב, זְכָתָה לְאַתְקַבְרָא עַמִּיהּ. רַחֵל דְּלֵאָה בְּעַתַּת לְמִיפְק וְלְמִשְׁאֵל בְּהִדְיָה, בְּגִין כֶּף קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין.

וְרַזָּא דְּמַלְאָה, הָא אוֹקִימָנָא וְאַתְמַר (זוהר שם), דָּא בְּאַתְגְּלִיא, וְדָא בְּאַתְכַּפְסֵיא.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66
 יאריב: 437-0054 (718) | אדית: 20-8806-0176
 להשיג בחינות הספרים המבוקשות